

กลไกการสร้างความปลอดภัยในการอยู่ร่วมกัน ในสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลาย
ของชุมชนย่านเก่า เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
**Mechanisms for Creating the Safety of Living in Diverse Environment
of Old Communities, Phra Nakhon District, Bangkok Metropolitan**

ศศิกัญจน์ ศรีโสภณ¹ ดร.เอกรินทร์ อนุกุลยุทธธน²

บทคัดย่อ

ชุมชนย่านเก่าในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงของกายภาพและสังคมอันมีผลต่อการเพิ่มและลดของความปลอดภัยในการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนในพื้นที่ ทั้งนี้ชุมชนที่มีความปลอดภัยนับเป็นภาพสะท้อนหนึ่งของการเป็นชุมชนน่าอยู่ รวมถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน บทความนี้จึงมุ่งสร้างความเข้าใจและอธิบายถึงกลไกการสร้างความปลอดภัยในการอยู่ร่วมกันภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลายของชุมชนย่านเก่า ในพื้นที่เขตพระนคร โดยมีการกำหนดเลือกชุมชนมัสยิดบ้านตึกดินเป็นพื้นที่ศึกษา และมีการดำเนินการศึกษาโดยทบทวนแนวคิด-ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ถึงความปลอดภัยและการสร้างความปลอดภัย นำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการลงสำรวจและมีการเก็บข้อมูลด้วยวิธี การสังเกต และการสัมภาษณ์ตัวแทนชุมชนที่ประกอบไปด้วยกลุ่มคนดั้งเดิมและแรงงานย้ายถิ่น ผลจากการศึกษาพบว่า กลไกบทบาท-สถานะทางสังคม กลไกการต่อรอง เป็นกลไกการสร้างความปลอดภัยที่เหมาะสมใช้ในชุมชนย่านเก่าที่มีความหลากหลายของกายภาพและสังคม ในขณะที่เดียวกันกลไกควบคุมเชิงรับยังมีความสำคัญในการเป็นกลไกการสร้างความปลอดภัยในระดับบุคคลที่อยู่อาศัยในชุมชน ผลที่ได้จากการศึกษามีประโยชน์ต่อการนำไปต่อยอดแนวความคิดการสร้างความปลอดภัยในชุมชนย่านเก่าในเมือง รวมถึงนำไปประยุกต์ใช้วางแผนและจัดการความปลอดภัยในชุมชนย่านเก่าที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน

คำสำคัญ: กลไกการสร้างความปลอดภัย อยู่ร่วมกัน ชุมชนย่านเก่า

Abstract

Old communities in Phra Nakhon District, Bangkok Metropolitan have undergone physical and social changes leading to an increase and reduction in safety of coexistence of local residents. Community safety represents a state of livable community and good quality of life of the residents. The research is aimed at enhancing understanding and describing mechanisms for creating the safety of living in diverse environment of old communities in Phra Nakhon District. The researcher specified Ban Tuk Din Mosque Community as an area of study and carried out the study by reviewing concepts and theories involving safety recognition and enhancement. The data was then analyzed along with the data collected from a field survey. Data collection was done through observation and interview with representatives of the communities including local residents and migrant workers. Research findings were that mechanism in social roles and status and negotiation were proper mechanisms for creating the safety in old communities where there are physical and social diversities. Meanwhile, defensive control mechanism was important as it was a mechanism for creating individual safety

¹ นักศึกษาปริญญาเอก คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² รองศาสตราจารย์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, อาจารย์ที่ปรึกษา

2. การสร้างความปลอดภัยในชุมชน

การสร้างความปลอดภัยในชุมชน สามารถเห็นและรับรู้ได้จากพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของคนที่มีต่อสังคมและสภาพแวดล้อม ทั้งนี้การสร้างความปลอดภัยในสภาพแวดล้อมหนึ่งมีฐานมาจากการรับรู้ความปลอดภัยของคนในสภาพแวดล้อมนั้นๆ มีงานศึกษาของ Okunola and Amole (2012) อธิบายว่าการรับรู้ความปลอดภัยสัมพันธ์กับความกลัวในอาชญากรรมจากการทบทวนเอกสารและวรรณกรรมพบว่ามีแบบจำลองหลัก 2 แบบที่ใช้อธิบายถึงการรับรู้ความปลอดภัยหรือความกลัวอาชญากรรม คือ

1. โมเดลที่ใช้ปัจจัยยับยั้ง (Inhibiting Factors) มีความเกี่ยวข้องกับความอ่อนแอและความไร้ระเบียบของกายภาพและสังคมที่อธิบายถึงการรับรู้ถึงความปลอดภัยที่ลดลงจากการที่สภาพสังคมและกายภาพมีความเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม

2. โมเดลที่ใช้ปัจจัยส่งเสริม (Facilitating Factors) มีความเกี่ยวข้องกับการบูรณาการสังคมในรูปแบบต่างๆ เช่น การมีส่วนร่วมในชุมชน สำเนียงร่วมแห่งการเป็นชุมชน ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นในกลุ่มเพื่อนบ้าน และการควบคุมทางสังคม ซึ่งอธิบายการรับรู้ถึงความปลอดภัยที่มากขึ้น จากลักษณะทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการลดความกลัวในอาชญากรรม และมีการช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน

โดยโมเดลที่ใช้ปัจจัยที่ยับยั้ง มีความสอดคล้องกับทฤษฎีหน้าต่างแตก (Broken Windows Theory) ที่กล่าวว่าสัญญาณของความไม่เป็นระเบียบทางกายภาพ เช่น หน้าต่างเสีย การปล่อยให้พื้นในที่รกร้าง หรือขยะที่ถูกทิ้งนอกถังขยะ สะท้อนถึงความรู้สึกไม่ปลอดภัยจากอาชญากรรมมากขึ้น (Wilson and Kelling, 1982) ในทำนองเดียวกัน โมเดลที่ใช้ปัจจัยส่งเสริมมีความสอดคล้องกับทฤษฎีพันธะทางสังคม (Social Bond Theory) ที่เชื่อว่าคนเรานั้นมีแนวโน้มที่จะกระทำผิดกฎหมายเป็นทุนเดิมอยู่แล้วเพียงแต่ควบคุมเอาไว้เท่านั้น โดยเหตุที่สามารถควบคุมเอาไว้ได้และไม่กระทำผิดเนื่องจากกลัวว่าจะทำให้เสียความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนฝูง ครอบครัว ญาติ พี่น้อง เพื่อนบ้าน ครู อาจารย์ เป็นต้น หากปราศจากความผูกพัน ความแน่นอนหาและขาดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นแล้ว คนเราก็อาจจะกระทำผิด (อูนิซา เลิศโตมรสกุล และ ชาวคณิต กฤตยา สุริยะมณี, 2552) ดังนั้นพันธะทางสังคมในรูปแบบต่างๆ จึงมีความสำคัญในการทำหน้าที่เชื่อมโยงให้อยู่รวมกันเป็นกลุ่มได้อย่างปลอดภัยและมีความรู้สึกปลอดภัยมากขึ้น นอกจากนี้ในงานศึกษาของ Maurice, et al. (2008) ยังอธิบายถึงความสัมพันธ์ของลักษณะทางสังคมกับความรู้สึกปลอดภัยว่า ความสัมพันธ์ที่เข้มแข็ง ความรู้สึกของการเป็นชุมชน และความผูกพันกับสถานที่ จะสามารถลดความรู้สึกความไม่มั่นคงและปกป้องจากความรู้สึกหวาดกลัวได้เช่นกัน

ความเข้าใจถึงการรับรู้ความปลอดภัยในพื้นที่นั้นๆ ผ่านการศึกษาแบบจำลองหลักและแนวคิด-ทฤษฎีข้างต้น จะช่วยให้มีการสร้างความปลอดภัยอันมีกลไกการสร้างความปลอดภัยที่เหมาะสมกับกลุ่มคนที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมต่างๆ ในพื้นที่มากขึ้น นอกจากนี้ยังมีแนวคิดสำคัญที่สัมพันธ์กับการมีความปลอดภัยในการอยู่ร่วมกันในพื้นที่ที่มีความหลากหลายของสภาพแวดล้อมทางสังคมและกายภาพ สรุปได้คือ

การครอบครองอาณาเขต เนื่องจากการมีอาณาเขตครอบครองเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมภายนอกที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในด้านความรู้สึกปลอดภัย โดยเป็นลักษณะของการกำหนดอาณาเขต ความพยายามควบคุมระยะห่างไม่ให้เกิดความแออัด และคงไว้ซึ่งการดำเนินชีวิตของสิ่งมีชีวิตในสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เป็นไปอย่างปกติ โดยมีการควบคุม เป็นกลไกหลักในการกำหนดอาณาเขต แบ่งได้ 2 ลักษณะได้แก่ การควบคุมเชิงรุก ที่เป็นการปกป้องหรือครอบครองอาณาเขตโดยใช้กำลังหรือแสดงความก้าวร้าว และ การควบคุมเชิงรับที่เป็นวิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงในการปกป้องหรือครอบครองอาณาเขต (วิลลิสท์ ทรายงกุล และคณะ, 2554) ซึ่งสภาพแวดล้อมทางกายภาพในพื้นที่ชุมชนที่อยู่อาศัยในเมืองมักเห็นการสร้างรั้ว อันเป็นลักษณะของการควบคุมเชิงรับแบบหนึ่งซึ่งเป็นกลไกที่ใช้การกำหนดอาณาเขตครอบครอง ที่ผ่านมาผู้คนส่วนใหญ่มักมีข้อสันนิษฐานถึงวิธีการแก้ปัญหาด้านความปลอดภัยจากอาชญากรรม คือ การอาศัยอยู่ในชุมชนที่ล้อมรอบขอบเขต โดยปกติแล้วชุมชนดังกล่าวได้รับการออกแบบสำหรับเจ้าของบ้านมีรายได้สูง อาศัยอยู่ในโครงการที่อยู่เบื้องหลังกำแพงและรั้ว มีรหัสผ่าน คีย์การ์ดหรือการรักษาความปลอดภัยและการควบคุมการเข้าถึงโดยพนักงานรักษาความปลอดภัย สำหรับผู้เช่าบางครั้งจะเลือกอพาร์ทเมนท์ ซึ่งมีลักษณะการเป็นรั้วรอบขอบชิด เพราะพวกเขารับรู้ได้ถึงที่อยู่อาศัย

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อที่ ต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ปลอดภัย อย่างไรก็ตามไม่มีการยืนยันชัดเจนว่า ในความเป็นจริงการใช้ชีวิตในรั้วชุมชนปลอดภัยกว่าการอยู่อาศัยอยู่ในชุมชนดั้งเดิม (Kihl, et al., 2005) ทั้งนี้รูปแบบของชุมชนล้อมรั้ว อาจไม่ได้แสดงถึงการหลีกเลี่ยงหรือการไม่มีสภาวะอันตรายแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังคงแสดงถึงความพยายามในการยอมรับและการอยู่ร่วมกันของคนเมืองท่ามกลางความแตกต่างและหลากหลายของสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นด้วย มากกว่านั้น ไชตรี ภักดีสุขเจริญ (2550) อธิบายว่าปฏิกริยาของคนเมืองในการรับสภาพความแตกต่างหลากหลายของผู้อื่นไม่ได้แสดงออกด้วยการแยกตัวออกโดยการสร้างรั้วหรือกำแพงล้อมรอบแต่เพียงอย่างเดียว เนื่องจากเมืองยังมีกลไกการจัดการอื่นที่ซับซ้อนไปกว่านั้นมาก การยอมรับสภาพในหลายๆ ที่จึงอาจเป็นไปได้แบบอื่นที่อาจสังเกตได้ยากกว่าเนื่องจากไม่ปรากฏของเขตของการกั้นแบ่งทางกายภาพแต่อย่างใด

การควบคุมทางสังคม เนื่องจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคมไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ จึงเกิดการควบคุมทางสังคมขึ้นมาทำหน้าที่จำกัดความเบี่ยงเบนให้อยู่ในเขตสมควร และรักษาภาวะระเบียบของสังคมให้คงอยู่สำหรับบุคคลส่วนใหญ่ ในแนวคิดหน้าที่นิยมให้คำจำกัดความของ การควบคุมทางสังคม ว่าเป็นวิธีการและกระบวนการที่กลุ่มหรือสังคมใช้กับสมาชิกของตนเพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าสมาชิกจะปฏิบัติตามความคาดหวังของกลุ่มสังคมนั้น ในขณะที่กรอบความคิดแนวปฏิสัมพันธ์ในความขัดแย้งกล่าวว่า การควบคุมทางสังคมเป็นสิ่งที่ปรากฏขึ้นมาจากการเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยเกิดขึ้นอย่างคาดไม่ถึงมากกว่าเป็นบางสิ่งบางอย่างที่จัดการไว้เบ็ดเสร็จจรเวลาทีปรากฏในวิถีทางและช่วงเวลาที่เหมาะสม อย่างไรก็ตามการควบคุมทางสังคมมีเป้าหมายคือการทำให้แน่ใจว่าสมาชิกสังคมนั้นปฏิบัติตาม เพื่อรักษาบรรทัดฐานสังคมให้คงอยู่ต่อไป โดยบทบาท-สถานภาพของบุคคลในสังคม นับเป็นกลไกที่สำคัญในการควบคุมสังคม ตามที่นักสังคมวิทยาเชื่อว่าบทบาท-สถานภาพ ในสังคมเป็นกลยุทธ์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญที่ใช้ในการควบคุมทางสังคม (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2551)

การต่อรอง ในสังคมพหุวัฒนธรรมหรือสังคมที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลายมักมีความขัดแย้งเกิดขึ้นแนวคิดจิตวิทยา สังคมอธิบายว่า การต่อรองเป็นวิธีการหนึ่งในการแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยการต่อรองที่ได้ผลต้องมีการเรียกร้องที่สมเหตุสมผลทั้งสองฝ่าย (นพมาศ อังพระ(ซีเรเวกิน), 2553) มากกว่านั้น อิทธิพร ขำประเสริฐ (2554) อธิบายว่าการต่อรองเป็นกลไกชนิดหนึ่งที่สามารถปกป้องคุ้มครองซึ่งกันและกันจนสามารถดำรงชีวิตของแต่ละคนไปได้อย่างราบรื่นในพื้นที่สาธารณะบริบทสังคมเมือง โดยเป็นการสร้างเงื่อนไขให้ผู้คนต้องร่วมมือกันเพื่อเป็นหลักประกันว่า การใช้ชีวิตประจำวันเป็นไปอย่างราบรื่น เป็นระเบียบ เป็นที่เข้าใจได้ ในขณะเดียวกันกับที่จะมีความพยายามเกี่ยวข้องกันและกันให้น้อยที่สุดและทำให้มีระเบียบทางสังคมมากที่สุด ผู้คนในเมืองจะต้องสร้าง ความเป็นส่วนตัวในพื้นที่สาธารณะ จึงต้องพยายามสร้างสมดุลระหว่างการเกี่ยวข้องกัน การเพิกเฉย และการร่วมมือซึ่งกันและกัน แนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้คนในเมืองอาจมีเวลาน้อยนิดในการปฏิสัมพันธ์โดยทางวาจาต่อกัน แต่ก็ดำเนินพฤติกรรมในชีวิตประจำวันของตนจากการคิดคำนึงถึงพฤติกรรมของผู้อื่นโดยปรับพฤติกรรมของตนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมเหล่านั้น ดังนั้นการต่อรอง จึงเป็นกลไกที่สำคัญหนึ่งที่ทำหน้าที่ช่วยลดความขัดแย้งของกลุ่มคนอยู่ร่วมกันภายใต้ความแตกต่างของกายภาพและสังคมได้อย่างมีความปลอดภัยขึ้น อย่างไรก็ตามอำนาจการต่อรองขึ้นกับบทบาท-สถานะของผู้ต่อรองด้วยเช่นกัน

3. กลไกการสร้างความปลอดภัยในการอยู่ร่วมกัน ในชุมชนย่านเก่า กรุงเทพฯ

ปัจจุบันพื้นที่ชุมชนย่านเก่าในเขตพระนครกรุงเทพมหานครโดยทั่วไปแสดงให้เห็นถึงลักษณะของชุมชนเมืองที่รั้วไม่มีกำแพงกั้นจากบริบทภายนอก มีความผสมผสานทางกายภาพจากรูปแบบของสิ่งปลูกสร้างที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ส่วนใหญ่มีสภาพทรุดโทรมตามกาลเวลา ในส่วนสภาพสังคมยังสะท้อนจากกลุ่มคนหลากหลายที่เข้ามาประกอบอาชีพและอยู่อาศัยในชุมชน

ชุมชนในเขตพระนครมีความหลากหลายของสภาพสังคมจากผู้คนภายนอกโดยเฉพาะต่างจังหวัด และกลุ่มคนต่างเชื้อชาติที่เข้ามาทำมาหากินในพื้นที่ในลักษณะของการเป็นแรงงาน รับจ้าง หรือค้าขายบนรถเข็น-หาบเร่แผงลอย และอาศัยอยู่ในพื้นที่ โดยมีจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน 20 ชุมชน ในเขตพระนครพบว่าชุมชนในเขตพระนครมีผู้คนภายนอกโดยเฉพาะต่างจังหวัด และกลุ่มคนต่างเชื้อชาติเข้ามาเป็นแรงงานประกอบอาชีพ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ในพื้นที่ ตลอดจนเข้ามาอยู่อาศัยเป็นสมาชิกในชุมชน และผลจากการสำรวจชุมชน ผู้ศึกษาสามารถสรุปได้ถึงสัดส่วนกลุ่มประชากรที่ประกอบไปด้วยกลุ่มคนดั้งเดิม และ กลุ่มแรงงานย้ายถิ่น ในชุมชนย่านเก่า 20 ชุมชน เขตพระนคร พบว่ามีกลุ่มแรงงานย้ายถิ่นอยู่อาศัยในชุมชนถึง 18 ชุมชน โดยมีชุมชนที่มีสัดส่วนของกลุ่มแรงงานย้ายถิ่นมากกว่ากลุ่มคนดั้งเดิม 8 ชุมชน ชุมชนที่มีสัดส่วนของกลุ่มแรงงานย้ายถิ่นเท่ากับกลุ่มคนดั้งเดิม 5 ชุมชน ชุมชนที่มีสัดส่วนกลุ่มแรงงานย้ายถิ่นน้อยกว่าคนดั้งเดิมมี 5 ชุมชน และมี 2 ชุมชนที่ไม่ทราบข้อมูลแน่ชัด โดยลักษณะกลุ่มคนแรงงานย้ายถิ่นแบ่งตามสัญชาติได้เป็น 2 กลุ่มหลัก คือ 1. กลุ่มคนไทยภาคอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนไทยภาคอีสาน และ 2. กลุ่มคนต่างด้าว ส่วนใหญ่ เป็นคนเมียนมาร์ กัมพูชา และลาว ในงานศึกษาของ อุนิษา เลิศโตมรสกุลและชาญคณิต กฤตยา สุริยะเมธี (2552) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมและเศรษฐกิจรวมทั้งเข้ามาของกลุ่มคนภายนอกกว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการก่อให้เกิดอาชญากรรมประเภทความผิดต่างๆ ในชุมชน และในหนังสืออาชญากรรมและอาชญาวิทยายังอธิบายเพิ่มเติมว่าชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเชื้อชาติจะส่งผลต่ออาชญากรรมเพิ่มมากขึ้น (อรรถพร ชูบำรุงและอุนิษา เลิศโตมรสกุล, 2555)

เห็นได้ว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมในพื้นที่ชุมชนอยู่อาศัยย่านเก่าหลายแห่งในเขตพระนคร มีความเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม อันมีผลต่อความปลอดภัยในการอยู่ร่วมกันในชุมชน อย่างไรก็ตามในงานศึกษาของมณฑล เยี่ยมไพศาล (2553) สรุปว่าสถานที่เกิดอาชญากรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นในย่านพาณิชยกรรม บริเวณพื้นที่ที่เป็นทางสัญจรและพื้นที่สาธารณะ รวมถึงตรอก-ซอยต่างๆ ในขณะที่พื้นที่สถาบันทางศาสนา สถาบันการศึกษา สถาบันราชการ รวมถึงพื้นที่โชนสีเหลืองที่เป็นพื้นที่ชุมชนที่อยู่อาศัย จะมีสถิติเกิดขึ้นน้อยกว่าบริเวณอื่นๆ สอดคล้องกับการลงสำรวจชุมชนที่พบว่าอาชญากรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นบริเวณภายนอกชุมชน ดังนั้นพื้นที่ชุมชนย่านเก่าในเขตพระนคร ถือได้ว่ามีสภาพปลอดภัย

เพื่อสร้างความเข้าใจและอธิบายถึงกลไกการสร้างความปลอดภัยในการอยู่ร่วมกันของในชุมชนย่านเก่าได้ชัดเจนขึ้น ผู้ศึกษาจึงกำหนดเลือกพื้นที่ศึกษา โดยใช้การเลือกแบบมีเกณฑ์ที่กำหนดไว้สรุปเลือกชุมชนพื้นที่ที่ศึกษาได้ คือ ชุมชนมัสยิดบ้านตึกดินซึ่งมีสมาชิกชุมชนประกอบไปด้วยกลุ่มคนดั้งเดิม และกลุ่มคนแรงงานย้ายถิ่น มีแนวทางในการศึกษาคือ ใช้แนวคิดการครอบครองอาณาเขต และแนวคิดการควบคุมทางสังคม ในการวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลการรับรู้ความปลอดภัยตามโมเดลของ Okunola and Amole ที่ได้จากการลงสำรวจในช่วงปี พ.ศ. 2556 - พ.ศ. 2557 โดยมีวิธีการเก็บข้อมูลคือ การสังเกต การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง โดยการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) และหยุดการสัมภาษณ์เมื่อคำตอบซ้ำ

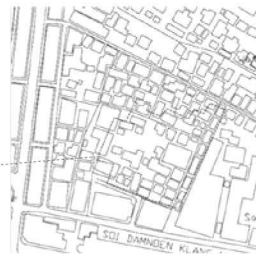
ชุมชนมัสยิดบ้านตึกดิน ตั้งอยู่ในแขวงบวรนิเวศ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร เป็นชุมชนดั้งเดิมมีอายุมากกว่า 80 ปี (รูปที่ 1) มี 63 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 886 คน (สำนักพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตพระนคร, 2557) จากการลงสำรวจสามารถแบ่งกลุ่มประชากรในชุมชนตามสภาพได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มคนดั้งเดิมร้อยละ 50 และกลุ่มคนแรงงานย้ายถิ่นร้อยละ 50 โดยกลุ่มคนในชุมชนส่วนมากประกอบอาชีพรับจ้างและค้าขาย มีส่วนน้อยประกอบอาชีพรับราชการและรัฐวิสาหกิจ สภาพทั่วไปในชุมชน มีการตั้งบ้านเรือนสองข้างทางสัญจรภายในชุมชน สิ่งปลูกสร้างในชุมชนมีหลายรูปแบบเกือบทั้งหมดเป็นที่พักอาศัยส่วนใหญ่มีความสูงเฉลี่ย 2 ชั้น นอกจากนี้มีร้านค้าภายในชุมชน และสิ่งสำคัญในชุมชน คือ มัสยิดบ้านตึกดิน ซึ่งตั้งอยู่กลางชุมชน นับเป็นศูนย์รวมในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ปัจจุบันชุมชนมัสยิดบ้านตึกดินมีบทบาทสำคัญของการเป็นชุมชนอยู่อาศัยสำหรับชาวมุสลิมที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งในเขตพระนคร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อ ต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนที่เขตพระนคร

ชุมชนมัสยิดบ้านตึกดิน

ชุมชนมัสยิดบ้านตึกดิน ตั้งอยู่ในแขวงบวรนิเวศ
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
ทิศเหนือ ติดกับ ชุมชนตรอกบวรรังษี
ทิศใต้ ติดกับ ซอยไปรษณีย์ราชดำเนิน
ทิศตะวันออก ติดกับ โรงเรียนสตรีวิทยา
ทิศตะวันตก ติดกับ ถนนตะนาว

รูปที่ 1 แสดงที่ตั้งชุมชนมัสยิดบ้านตึกดิน

ที่มา: ลงสำรวจ พ.ศ. 2556 - พ.ศ. 2557

ชุมชนมัสยิดบ้านตึกดินมีความผสมผสานของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สะท้อนให้เห็นผ่านลักษณะและรูปแบบของที่อยู่อาศัยที่มีความหลากหลาย มีเส้นทางสัญจรเป็นตรอก ซอยขนาดเล็กและมีทางเข้าออกชุมชนได้หลายทาง (รูปที่ 2)

รูปที่ 2 แสดงตัวอย่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพในชุมชนมัสยิดบ้านตึกดิน

ที่มา: ลงสำรวจ พ.ศ. 2556 - พ.ศ. 2557

นอกจากนั้นสภาพแวดล้อมในชุมชนยังสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ด้านความหนาแน่นของที่อยู่อาศัยที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น และมีสภาพทรุดโทรมของสิ่งปลูกสร้างและพื้นที่ทางสัญจรในบางส่วน เนื่องจากผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นเพียงผู้เช่าที่ดินหรือที่อยู่อาศัยทำให้ไม่มีความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของ รวมถึงการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงกายภาพและสภาพแวดล้อมอยู่ภายใต้ข้อจำกัดด้านขนาดและลักษณะพื้นที่ตลอดจนด้านงบประมาณของเจ้าของและชุมชน ทำให้ขาดความตระหนักในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพในชุมชนในบางส่วนให้มีสภาพที่ดีและปลอดภัยในการอยู่ร่วมกัน อย่างไรก็ตามผลจากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มคนดั้งเดิมและกลุ่มแรงงานย้ายถิ่นที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (ตารางที่ 1) สรุปว่า สภาพแวดล้อมและความไร้ระเบียบทางกายภาพดังกล่าวไม่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ถึงความไม่ปลอดภัยหรือรู้สึกกลัวอาชญากรรมในชุมชน ตรงข้ามกับแนวคิดในโมเดลปัจจัยยับยั้งของ Okunola and Amole ที่ได้กล่าวถึงความอ่อนแอทางกายภาพและสังคม ทำให้ผู้คนรับรู้ถึงความไม่ปลอดภัยหรือมีความกลัวในอาชญากรรม ทั้งนี้เป็นเพราะกลุ่มคนที่อยู่อาศัยในชุมชนต่างมีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมทางกายภาพดังกล่าว ประกอบกับพบว่าพื้นที่ภายในชุมชน มีอัตราการเกิดอาชญากรรมขึ้นไม่มากนัก โดยอาชญากรรมที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นเพียงการลักเล็กขโมยน้อย ดังนั้นลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพดังกล่าวจึงไม่ทำให้พวกเขารู้สึกกลัวหรือไม่ปลอดภัยในการอยู่อาศัยร่วมกันในชุมชนแห่งนี้

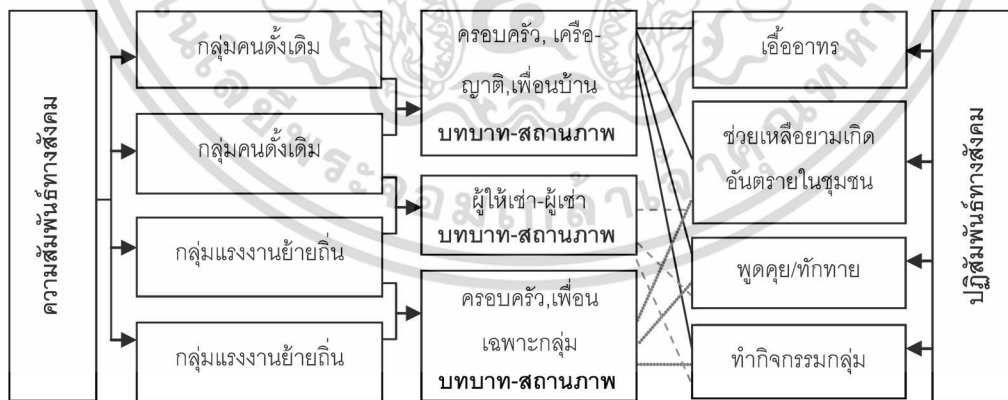
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา... อ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้
วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จสจ.

ตารางที่ 1 สํารวจความคิดเห็นของกลุ่มคนดั้งเดิมและกลุ่มแรงงานย้ายถิ่นที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

ประเด็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ในชุมชนมัสยิดบ้านตึกดิน	จำนวนคนที่ให้ค่าระดับ ในประเด็นต่าง ๆ					
	กลุ่มคนดั้งเดิม 20 คน (100%)			กลุ่มคนแรงงานย้ายถิ่น 8 คน (100%)		
	มาก	ปานกลาง	น้อย	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ภายในชุมชน (รูปแบบและสภาพของ สิ่งปลูกสร้าง ทางสัญจร ภูมิทัศน์)	10 (50%)	6 (33%)	4 (17%)	8 (100%)	0 (0%)	0 (0%)
2. ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และบริบทภายนอกชุมชน (วัด, ชุมชนข้างเคียง สิ่งปลูกสร้างรอบชุมชน ฯลฯ)	12 (50%)	6 (33%)	2 (17%)	8 (100%)	0 (0%)	0 (0%)
3. ความคุ้นชินต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ในชุมชน	16 (67%)	4 (33%)	0 (0%)	8 (100%)	0 (0%)	0 (0%)

จากผลสำรวจแสดงให้เห็นว่า กลุ่มคนทั้งสองต่างมีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในและภายนอกชุมชน และมีความคุ้นชินต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งความคุ้นชินอาจเป็นเหตุผลสำคัญหนึ่งที่ทำให้กลุ่มคนดั้งเดิมและกลุ่มแรงงานย้ายถิ่นมีความพึงพอใจและรู้สึกปลอดภัยในสภาพแวดล้อมทางกายภาพชุมชน

ในส่วนสภาพสังคมของกลุ่มคนในชุมชนมัสยิดบ้านตึกดิน พบว่าสังคมมีลักษณะความสัมพันธ์ที่ยังมีความสนิทสนมและคุ้นเคยกันในระดับหนึ่งแต่ไม่แน่นหนามากนัก โดยมีศาสนาและกิจกรรมช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ อันสามารถสรุปลักษณะความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมผ่านบทบาท-สถานภาพทางสังคม ได้ 4 แบบ คือ (รูปที่ 3)

รูปที่ 3 รูปแบบความสัมพันธ์และลักษณะปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกลุ่มประชากรในชุมชนมัสยิดบ้านตึกดิน
ที่มา: ลงสำรวจ พ.ศ. 2556 - พ.ศ. 2557

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อ ต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทบาท-สถานภาพทางสังคมในแต่ละความสัมพันธ์ ช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นผลดีต่อการสร้างความปลอดภัยในการอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนดั้งเดิมและกลุ่มแรงงานย้ายถิ่น ที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีผ่านบทบาท-สถานะการเป็นผู้ให้เช่าและผู้เช่า โดยผู้เช่าต่างเคารพและยอมรับในข้อตกลงหรือกฎเกณฑ์ของผู้ให้เช่า ทำให้ไม่เกิดข้อขัดแย้งและปัญหาร้ายแรงขึ้นในที่อยู่อาศัยและชุมชน ถึงแม้จะมีความแตกต่างทางศาสนาและเชื้อชาติก็ตาม นอกจากนั้นการที่กลุ่มคนทั้งสองต่างยอมรับกฎเกณฑ์และเงื่อนไขในการอยู่อาศัยร่วมกันภายใต้ชุมชนที่มีข้อจำกัดทางกายภาพจากการเป็นชุมชนขนาดเล็ก มีทางสัญจร ทรอก ซอย ที่คับแคบ ที่อยู่อาศัยหนาแน่น ยังเป็นผลดีต่อการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีในการอยู่ร่วมกันมากกว่าเป็นการสร้างความอึดอัดและความขัดแย้งอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มคนดั้งเดิมและกลุ่มแรงงานย้ายถิ่นที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางสังคมอันสัมพันธ์กับการรับรู้ถึงความปลอดภัย แสดงได้ในตารางที่ 2 คือ

ตารางที่ 2 สำรวจความคิดเห็นของกลุ่มคนดั้งเดิมและกลุ่มแรงงานย้ายถิ่นที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางสังคม

ประเด็นสภาพแวดล้อมทางสังคม ในชุมชนมัสยิดบ้านตึกดิน	จำนวนคนที่ให้ค่าระดับ ในประเด็นต่าง ๆ					
	กลุ่มคนดั้งเดิม 20 คน (100%)			กลุ่มคนแรงงานย้ายถิ่น 8 คน (100%)		
	มาก	ปานกลาง	น้อย	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. ความผูกพันกับชุมชน	18 (90%)	0 (0%)	2 (10%)	2 (25%)	6 (75%)	0 (0%)
2. ความสนิทสนมกับเพื่อนบ้านหรือคนในชุมชน	11 (55%)	7 (35%)	2 (10%)	0 (0%)	8 (100%)	0 (0%)
3. การมีส่วนร่วมในชุมชน	14 (70%)	4 (20%)	2 (10%)	0 (0%)	2 (25%)	6 (75%)
4. มีการช่วยเหลือกันของคนในชุมชนเมื่อเกิดอันตรายหรือความไม่ปลอดภัย	20 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	8 (100%)	0 (0%)	0 (0%)

จากตารางที่ 2 สรุปว่า สัดส่วนประชากรประมาณร้อยละ 50 ที่เป็นกลุ่มคนแรงงานย้ายถิ่นมีความผูกพันกับชุมชนและความสนิทสนมกับเพื่อนบ้านในระดับปานกลาง รวมถึงมีส่วนร่วมในชุมชนในระดับที่น้อย ในขณะที่อีกร้อยละ 50 ที่เป็นกลุ่มคนดั้งเดิมมีความผูกพันกับชุมชน ความสนิทสนมกับเพื่อนบ้าน และการมีส่วนร่วม ในระดับมาก อย่างไรก็ตามกลุ่มคนทั้งสองต่างให้ค่าระดับมากเหมือนกันในประเด็นการช่วยเหลือกันของคนในชุมชน สะท้อนได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มในชุมชนมัสยิดบ้านตึกดินอาจไม่แนบแน่นมากเสมือนเป็นกลุ่มคนเดียวกันในชุมชน แต่ภาพรวมชุมชนนั้นว่ามีความสัมพันธ์ทางสังคมค่อนข้างดี สะท้อนได้จากการช่วยเหลือของคนในชุมชนเมื่อเกิดอันตราย ซึ่งลักษณะทางสังคมดังกล่าวสอดคล้องกับโมเดลการรับรู้ความปลอดภัยแบบปัจจัยส่งเสริมของ Okunola and Amole (2012) ดังนั้นการที่กลุ่มคนในชุมชนมัสยิดบ้านตึกดินรับรู้ถึงความปลอดภัยหรือมีความรู้สึกปลอดภัยน่าจะมาจากปัจจัยส่งเสริมเป็นหลัก

จากการรับรู้ความปลอดภัยของชุมชนมัสยิดบ้านตึกดินแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยทางสังคมมีอิทธิพลมากต่อการสร้างความปลอดภัยในการอยู่ร่วมกัน ประกอบกับการที่กลุ่มคนในชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขปลอดภัย เนื่องจากบทบาท-สถานภาพทางสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชน ได้แก่ ครอบครัว เครือญาติ เพื่อนบ้าน เพื่อนเฉพาะกลุ่ม และผู้เช่า-ผู้ให้เช่า มีการสร้างเงื่อนไขและกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน สอดคล้องกับความเห็นคุณท่านุ เหลียงขยัน ประธานชุมชนมัสยิดบ้านตึกดิน (สัมภาษณ์, 2557) กล่าวถึงสภาพสังคมกับความปลอดภัยในชุมชนว่า ชุมชนอยู่กันได้เพราะมีการข้อตกลงเงื่อนไขในการเอื้อกันเป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้า เสนอญาติเห็นนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

อยู่ร่วมกันของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน และหากเกิดปัญหายังมีการช่วยเหลือกันจากบทบาท-สถานะที่มีในชุมชน นับว่าลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับกลไกบทบาท-สถานภาพในแนวคิดควบคุมสังคม นอกจากนี้ในกลุ่มคนดั้งเดิมซึ่งส่วนใหญ่ที่เป็นผู้ให้เช่าที่อยู่อาศัยยังมีการทำสัญญาหรือข้อตกลงร่วมกันกับคนดั้งเดิมซึ่งส่วนใหญ่ที่เป็นผู้ให้เช่าที่อยู่อาศัย ในการอยู่อาศัยร่วมกันที่มีความสำคัญช่วยลดความขัดแย้งในการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนดั้งเดิมและกลุ่มแรงงานย้ายถิ่น อันสะท้อนได้ถึงกลไกการต่อรองที่มีค่าสัญญาหรือข้อตกลงที่มีผลประโยชน์บรรลุตามความต้องการของทั้งสองกลุ่ม นั่นคือ คนดั้งเดิมจะได้รายได้จากการเช่าอยู่ของแรงงานย้ายถิ่น ส่วนแรงงานย้ายถิ่นจะได้สิทธิในการเช่าที่อยู่อาศัยในชุมชน สอดคล้องกับความเห็นของคนดั้งเดิมในชุมชนมัสยิดบ้านตึกดินที่มีบทบาท-สถานะเป็นผู้ให้เช่าที่อยู่อาศัยรายหนึ่งที่ว่า มีการตั้งข้อตกลงกับคนเมียนมาร์ ที่มาเช่าอยู่อาศัยในเรื่องห้ามส่งเสียงดัง โวยวาย ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี (ธารา [นามสมมุติ], สัมภาษณ์, 2557) ในขณะเดียวกันความเห็นของผู้เช่าห้องพักอยู่ในชุมชนมัสยิดบ้านตึกดิน อายุ 30 ปี กล่าวว่า มีความพึงพอใจในการอยู่อาศัยในชุมชนเนื่องจากใกล้ที่ทำงาน รวมถึงมีความคุ้นชินและมีความรู้สึกปลอดภัยดี ตลอดจนมีความยินดีที่จะปฏิบัติตามเงื่อนไขที่มีอยู่ในที่พักและชุมชน (ธานี [นามสมมุติ], สัมภาษณ์, 2557) นอกจากนี้ยังพบลักษณะกายภาพที่มีความสอดคล้องกับกลไกการควบคุมเชิงรับในแนวคิดการครอบครองอาณาเขต ที่มีลักษณะวิธีการต่างๆ ได้แก่ การแสดงเอกลักษณ์ส่วนบุคคล การป้องกันการล่วงล้ำด้วยการสร้างรั้ว และการแสดงป้ายบอกการล่วงล้ำ

การแสดงผลเอกลักษณ์ส่วนบุคคล

การสร้างรั้ว

การแสดงผลป้ายบอกการล่วงล้ำและสร้างรั้ว

รูปที่ 4 กลไกการควบคุมเชิงรับในวิธีการต่างๆ ที่ปรากฏในชุมชนมัสยิดบ้านตึกดิน

ที่มา: ลงสำรวจ พ.ศ. 2556 - พ.ศ. 2557

ทั้งนี้กลไกดังกล่าวช่วยให้บุคคลและกลุ่มคนในชุมชน รู้สึกสบาย พึ่งพอใจและมีความเป็นส่วนตัว อันมีผลต่อการรับรู้หรือมีความรู้สึกปลอดภัยมากขึ้นเช่นกัน ซึ่งกลไกนี้มักเกิดขึ้นในระดับบุคคลที่มีการกระทำต่อพื้นที่หรือสถานที่ที่ตนเองเป็นเจ้าของ ที่สำคัญกลไกการควบคุมเชิงรับดังกล่าวไม่ส่งผลทางลบต่อความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชนมัสยิดบ้านตึกดิน เนื่องจากข้อจำกัดทางกายภาพที่มีทางสัญจรที่คับแคบ ทำให้คนในชุมชนมีโอกาสเจอกันและมีปฏิสัมพันธ์บ่อยครั้ง ตลอดจนมีการออกมาทำกิจกรรมในพื้นที่ทางสัญจรอันเป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนในช่วงเวลาต่างๆ อันมีกลไกบทบาท-สถานะและกลไกการต่อรองทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมในการทำกิจกรรมเหล่านั้น ทำให้กลไกการควบคุมเชิงรับที่เกิดขึ้นในชุมชนช่วยลดความกดดันในการอยู่ร่วมกันและสร้างความปลอดภัยในระดับบุคคลมากขึ้น

4. สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพและสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชนย่านเก่า เขตพระนคร กรุงเทพฯ มีผลต่อการลดลงของความปลอดภัยในการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนในชุมชนไม่น้อย ชุมชนมัสยิดบ้านตึกดิน ซึ่งเป็นชุมชนย่านเก่าแห่งหนึ่งในเขตพระนคร ปรากฏให้เห็นถึงกลไกบทบาท-สถานภาพทางสังคม ในแนวคิดควบคุมสังคม กลไกต่อรอง และกลไกการควบคุมเชิงรับในแนวคิดการครอบครองอาณาเขต ในการสร้างความปลอดภัยในการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันในชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อ หรืออ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การใช้กลไกบทบาท-สถานภาพทางสังคม และ กลไกต่อรอง แทนการสร้างความรู้สึกรักหรือหวงแหนในชุมชน หรือการสร้างความสัมพันธ์ที่ผูกพันแนบแน่นแบบเครือญาติที่เริ่มหายากขึ้นในชุมชนสังคมเมือง น่าจะช่วยสร้างความปลอดภัย ในการอยู่ร่วมกันได้เหมาะสมกับสภาพสังคมในชุมชนมากขึ้น ในขณะที่เดียวกัน กลไกการควบคุมเชิงรับยังมีความสำคัญในระดับ บุคคล เพราะโดยแท้จริงบุคคลและกลุ่มคนต่างต้องการมีความเป็นส่วนตัว และความเป็นส่วนตัวจะสร้างความรู้สึกลดภัย มากขึ้นในชุมชนเปิดที่มีสภาพแวดล้อมกายภาพค่อนข้างหนาแน่นและมีกลุ่มคนหลากหลายอาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชน เช่น ชุมชนมัสยิดบ้านตึกดิน นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตเพิ่มเติมจากการศึกษาพบว่า ข้อจำกัดทางกายภาพในชุมชนจากการมีทางสัญจร ที่คับแคบอาจเป็นผลดีต่อสังคมที่มีความหลากหลายได้เช่นกัน เพราะจะเอื้อให้คนในชุมชนมีโอกาสสร้างความสัมพันธ์และมี ปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น

ความปลอดภัยนับเป็นประเด็นที่มีความสำคัญหนึ่งทำให้คนต่างกลุ่มสามารถอยู่ร่วมในสภาพแวดล้อมเดียวกันได้ อย่างมีความสุข อย่างไรก็ตามไม่ควรพิจารณาให้ความสำคัญเพียงแค่การปลอดภัยอาชญากรรมเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึง ความรู้สึกมั่นคง ความไว้วางใจในการอยู่ร่วมในสังคม ซึ่งมีผลสำคัญต่อคุณค่าและความน่าอยู่ในบริบทของชุมชนย่านเก่า อย่างไรก็ตามไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะทำให้ชุมชนย่านเก่ามีสภาพชุมชนปลอดภัยในทุกมิติ หากแต่เราสามารถส่งเสริมและสนับสนุน ให้ชุมชนเกิดความปลอดภัยและลดความไม่ปลอดภัยในการอยู่ร่วมกันได้ อาจมีผลรวมไปถึงการเป็นชุมชนที่ปลอดภัยจาก อาชญากรรมด้วยเช่นกัน ดังนั้นการใช้กลไกการสร้างความปลอดภัยที่สอดคล้องกับกายภาพและสังคม นอกจากจะสร้างความ ปลอดภัยในการอยู่ร่วมกันแล้วยังช่วยให้ไม่เป็นการแบ่งแยกกลุ่มคนจากกัน แต่จะเอื้อต่อความสัมพันธ์ที่ดีในลักษณะของสังคม ละแวกบ้าน ลดความห่างเหินที่ทำให้สังคมมีสภาพต่างคนต่างอยู่ คนต่างกลุ่มสามารถอยู่ร่วมกันได้และมีการช่วยเหลือกัน มากขึ้น ทำให้ชุมชนปลอดภัยอาชญากรรมเกิดเป็นความน่าอยู่ในชุมชน

สาระสำคัญในบทความนี้เป็นการศึกษาเบื้องต้น โดยมีการศึกษาเฉพาะแนวคิดการมีอาณาเขตครอบครอง แนวคิด การควบคุมทางสังคม และการต่อรองในแนวคิดจิตวิทยาสังคมเท่านั้น ประกอบกับมีข้อจำกัดในการศึกษา ด้านระยะเวลา การเข้าถึงข้อมูลในพื้นที่ และการเก็บข้อมูลในกลุ่มแรงงานย้ายถิ่น ทำให้คำตอบที่ได้ อาจไม่ครอบคลุมในทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับ ความปลอดภัย รวมถึงพื้นที่ชุมชนย่านเก่ามีลักษณะโครงสร้างหลักทางกายภาพและสังคมที่มีความเหมือนและแตกต่างกัน ทำให้ยังมีแนวคิดและปัจจัยอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับเกิดความปลอดภัยในการอยู่ร่วมกัน จึงมีข้อเสนอแนะแนวทางในการ ศึกษาต่อไป คือ

- ควรเลือกพื้นที่ชุมชนย่านเก่า ในเขตพระนคร อื่นๆ ภายใต้เกณฑ์การเลือกเดียวกัน มาทำการศึกษาร่วมกัน ทำการศึกษาในทำนองเดียวกัน โดยเฉพาะชุมชนย่านเก่า ที่มีบทบาทหลักเป็นชุมชนอยู่อาศัย เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ยืนยันได้ ชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- ควรศึกษาในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างกายภาพกับสังคมอื่นๆ เช่น ช่วงเวลาการทำกิจกรรม การสัญจรผ่าน ในพื้นที่ชุมชน เพื่ออธิบายเชื่อมโยงถึงการรับรู้ความปลอดภัย อันเป็นปัจจัยสำคัญเพิ่มเติมนำไปใช้วิเคราะห์ถึงกลไกการสร้าง ความปลอดภัยในชุมชนย่านเก่า
- ควรศึกษาแยกประเด็นความปลอดภัยและความรู้สึกปลอดภัยของกลุ่มคนในชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจถึง ความสัมพันธ์ของสภาพความปลอดภัยและความรู้สึกปลอดภัยของแต่ละกลุ่มคนว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เพื่อนำไปสู่การสร้างกลไกการสร้างความปลอดภัยที่มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่และกลุ่มคนมากขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา หรืออ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้
วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จสจ.

เอกสารอ้างอิง

- ไชศรี ภักดิ์สุขเจริญ. 2550. "กำแพงในซอยและรั้วในใจ การปรับแนวคิดในการฟื้นฟูเมือง." เอกสารประกอบการประชุมวิชาการด้านการวางแผนและเมือง ประจำปี 2550. 14 ธันวาคม 2550: 125-132.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. 2551. **สังคมวิทยาอาชญากรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทำนุ เหลียงขยัน. 2557. ประชาชนชุมชนมัสยิดบ้านตึกดิน. **สัมภาษณ์**, 10 ธันวาคม 2557.
- ธานี [นามสมมุติ]. 2557. ผู้เช่าที่อยู่อาศัยในชุมชนมัสยิดบ้านตึกดิน. **สัมภาษณ์**, 12 ธันวาคม 2557.
- ชารา [นามสมมุติ]. 2557. เจ้าของอพาร์ทเมนท์ในชุมชนมัสยิดบ้านตึกดิน. **สัมภาษณ์**, 12 ธันวาคม 2557.
- นพมาศ อึ้งพระ(ธีรเวทิน). 2553. **จิตวิทยาสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มณฑล เยี่ยมไพศาล. 2553. **ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเมืองกับรูปแบบการเกิดคดีอาชญากรรม กรณีศึกษาเขตรับผิดชอบสถานีตำรวจนครบาลชนะสงคราม**. วิทยานิพนธ์การผังเมืองบัณฑิตคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิมลสิทธิ์ หรยางกูร บุษกร เสริฐวรกิจ และ ศิวาพร กลิ่นมาลัย. 2554. **จิตวิทยาสภาพแวดล้อม มูลฐานการสร้างสรรคและการจัดการสภาพแวดล้อมนำอยู่อาศัย**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท จี.บี.พี เซ็นเตอร์ จำกัด.
- สำนักพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตพระนคร. 2557. ข้อมูลชุมชนที่จัดตั้งตามระเบียบกรุงเทพมหานคร เขตพระนคร. สำนักงานเขตพระนคร ข้อมูล ณ วันที่ 19 พฤษภาคม 2557.
- อัญญา ชูบำรุง และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล. 2555. **อาชญากรรมและอาชญาวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิทธิพร ขำประเสริฐ. 2554. **แนวความคิดและทฤษฎีการศึกษาทางสังคมวิทยาเมืองเบื้องต้น**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- อุนิษา เลิศโตมรสกุล และ ชาญกนิต กฤตยา สุริยะมณี. 2552. **การศึกษาหาแนวทางในการป้องกันอาชญากรรมแบบไม่เป็นทางการ: กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร**. รายงานเสนอสำนักงานยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม. กรกฎาคม 2552. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Kihl, M. et al. 2005. **Livable Communities: An Evaluation Guide**. Prepared for the AARP Public Policy Institute by the Arizona State University Herberger Center for Design Excellence.
- Kullberg, A. 2010. **My Home is my Castle: Residential Well being and Perceived Safety in Different Types of Housing Areas in Sweden**. Linköping University Electronic Press Doctoral thesis, comprehensive summary (Other academic) Faculty of Health Sciences.
- Maurice, P. et al. 2001. "Safety and safety promotion: definitions for operational developments". **Injury Control and Safety Promotion** 8(4): 237-240. Migliorini, L., Cardinali, P., Rania, N and Mara, M. 2008. **Sense of safety and the urban environment: A study of preadolescents and adolescents**. Medio Ambiente y Comportamiento Humano, 9 (2), 69-89.
- Okunola, S., and Amole, D. 2012. "Perception of Safety, Social Participation and Vulnerability in an Urban Neighbourhood, Lagos, Nigeria." **Procedia - Social and Behavioral Sciences** 35(2012): 505-513.
- Wilson, J. Q., and G. L. Kelling. 1982. "Broken Windows." **The Atlantic Online, March 1982** (Online). www.theatlantic.com/doc/198203/broken-windows, February 2, 2014.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อ ต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้